

(AVRUPA) ORTAK GÜVENLİK VE SAVUNMA POLİTİKASI-2013

Doç.Dr. Sait YILMAZ*

Giriş

Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası (AGSP¹); Maastricht Antlaşması sonrasında AB içinde geliştirilmeye başlanmış, 1998 yılı sonunda gerçekleştirilen İngiltere-Fransa (St. Malo) Zirvesi ile hızlanmış, 1999 yılından itibaren Avrupa Birliği (AB); birlik için dış, güvenlik ve savunma politikaları sorumluluğunu üzerine almaya başlamıştır. Avrupa Güvenlik Politikası, 'sınırların korunmasına dayalı savunma' anlayışını terk ederek 'sınırların ötesindeki menfaatlerin korunması, olumsuz gelişmelere imkân vermeden yerinde çözümleme' ilkesine dayalı 'stratejik güvenlik' kavramına yöneldi. 2003 yılında yayınlanan Avrupa Güvenlik Stratejisi (ESS²), güvenlik sorunlarının çoğunun siyasi istikrarsızlıklar, şiddet kapsayan çatışmalar, aşırı akımlar, terörizm, organize suçlar ve insani krizler gibi geniş kapsamlı bir doğaya sahip olduğunu açıklıyordu. Bu geniş kapsamlılık karşısında AB; çatışmaları önlemek ya da durdurmak, barışı inşa etmek ve toplumları istikrarlı hale getirmek için diplomasi, ticaret, kalkınma desteği ve insani yardım yöntemlerinin uygun bir karışımını kullanacak, bunun için polis, hukuk, sivil koruma ve askeri vasıtalarla başvuracaktı. AGSP, her kriz/bölgenin kendine has özelliklerini olduğuna, ancak karmaşık, dinamik ve tehditlerin birbiri ile bağlantılı olduğu bir dünyada yaşadığımızı vurgu yapıyordu. ABD ile kıyaslandığında AB stratejisinin istikrar operasyonlarının daha çok askeri olmayan yönlerine odaklanmış olduğu söylenebilir. Lizbon Antlaşması'nın 1 Aralık 2009 tarihinde yürürlüğe girmesiyle birlikte AGSP, Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası (OGSP³) olarak adlandırılmıştır. Bu makalede, AGSP/OGSP'nin bugün geldiği aşama ve yaşanan sorunları analiz edeceğiz.

AGSP'de Neler Oldu?

1998 yılında ABD, AB liderliğindeki AGSP operasyonlarında NATO vasıtalarını kullanabilmesini üç şarta bağlamıştı⁴: (1) AGSP, NATO'yu tamamlamalı, Avrupa ve Kuzey Amerika'nın güvenliğinin bölünmezliğini tehdit etmemeli, (2) NATO komuta yapıları veya ittifak kaynaklarında dublikasyona yol açmamalı, (3) AB üyesi olmayan Avrupalı NATO ülkelerine karşı ayırım yapmamalıdır. 2003 yılındaki "Berlin Plus" Anlaşması ise AB'ye NATO kuvvet ve kabiliyetlerini harekât planlamasında kullanma imkânı verdi ve NATO bütün olarak angaje olmadığında AB liderliğindeki harekât için NATO vasıtalarının 'farz edilmiş kabulü' öngörüldü⁵. Yeni strateji dokümanı güvenlik politikası için Birliğe üç temel unsura dayanan bir anlayış ve kimlik önermekte idi; (1) Avrupa etrafındaki güvenlik bölgesini genişleterek uluslararası sınırı kuvvetlendirmek; (2) Yukarıda sayılan tehditlere tedbir getirmek ve (3) İki yeni konsept; 'önleyici angajman' ve 'etkili çoktarafılık (effective multilateralism)'. 2004 yılında Fransa, İspanya, İtalya, Portekiz ve Hollanda tarafından 800 kişilik bir Jandarma Gücü kurulmuş, 2006 yılında ise Jandarma Gücü (EUROGENDFOR) Karargâhı İtalya Vicenza'da açılmıştır. AB'nin askeri alanda oynadığı üç ana rol vardır: bunlar 2003'de

* Doç.Dr.Sait Yılmaz, İstanbul Aydın Üniversitesi Öğretim Üyesi, saityilmaz@aydin.edu.tr

¹ European Security and Defence Policy (ESDP)

² European Security Strategy

³ Common Security and Defence Policy (CSDP)

⁴ Archick, Kristin - Gallis Paul: NATO and the European Union, CRS Report for Congress, (May 12, 2005), p.14.

⁵ NATO Communiqué; (April 24, 1999).

operasyonel hale gelen Acil Müdahale Gücü, Avrupa Muharebe Grupları ve Avrupa Jandarma Gücü'dür.

2007 Lizbon Antlaşması'yla AGSP ile ilgili hükümler ilk defa Birlik antlaşmalarında yer almış ve 2008 yılına kadar AGSP'nin kurumsal yapısı, karar alma mekanizması, operasyon yürütme kapasitesi tamamlanmıştır. Antlaşma'da AGSP görevleri olarak;

- "Barış oluşturma" (peace-making) ve çatışma sonrası istikrar sağlama dâhil, ortak silahsızlandırma operasyonları,

- İnsani görevler ve kurtarma görevleri,

- Askeri danışma ve destek görevleri,

- Çatışmayı önleme ve "barışı koruma" (peace-keeping) görevleri,

- Kriz yönetiminde muharip güç kullanılmasını içeren görevler, yer almıştır.

Türkiye, AGSP içinde daha önce BAB kapsamında sahip olduğu eşit koşulları sağlamak için uğraşmış ancak istediğini alamamıştır. Bu kapsamda, özellikle NATO içinde AGSP ile gelişmelere etki etmeye çalışmıştır. Nisan 1999'da yapılan Washington Zirvesinde NATO, AGSP'ye destek sağlama kararı almıştı. Bunun karşılığında AB üyesi olmayan Avrupalı müttefiklerin (o dönemde Türkiye, Polonya, Çek Cumhuriyeti, Macaristan, Norveç, İzlanda) AGSP'ye katılımlarına imkân sağlanması kabul edilmişti. Böylece AB'ye sağlanacak destek ile AB üyesi olmayan Avrupalı Müttefiklerin AGSP'ye katılımı arasında bir denge tesis edilmiştir. AB üyesi olmayan müttefiklerin AGSP'ye müdahil olmasına ilişkin düzenlemeler, 24-25 Ekim 2002 tarihli AB Brüksel Zirvesi sırasında, Nice Uygulama Belgesi adı altında kabul edilmiştir. Buna göre, Türkiye, AB üyesi olmayan bir NATO müttefiki sıfatıyla AGSP süreçlerine aktif biçimde müdahil olabilecek, Türkiye'nin coğrafi bölgesinde veya ulusal güvenlik çıkarlarını etkileyebilecek krizlerde AB, ülkemizle danışmalarda bulunacak ve kararlarını bunun ışığında alacak, ayrıca, Nice Uygulama Belgesi ile AGSP NATO müttefiklerini ilgilendiren krizlerde kullanılmayacaktı. Bu temelde, Türkiye, NATO ile AB arasında 2002 yılı sonunda stratejik işbirliği teşkil edilmesine mutabakatını vermiştir. Ancak, Nice Uygulama Belgesinde kayıtlı hükümler bugüne değin tam anlamıyla uygulamaya geçirilmedi.

Ayrıca, AB'ye üye olan GKRY, zaman zaman Yunanistan ve Fransa'nın da desteğiyle, AGSP'ye daha fazla müdahil olma yönündeki Türkiye çabalarını önleyici bir rol oynamaya başlamış, bu bağlamda Türkiye'nin Avrupa Savunma Ajansı (EDA) ile işbirliğine girmesi ve AB ile bilgi güvenliğine dair bir anlaşma imzalaması GKRY tarafından engellenmiştir. Türkiye, beklentilerini zaman zaman en üst düzeyde gerek müttefiklerine, gerek AB üyesi ülkelere iletmıştır. 3 Aralık 2008 tarihinde keza NATO ve AB ülkelerine (GKRY hariç) iletilen bir "non-paper" ile beklentileri somut şekilde dile getirilmiş ancak bir sonuç alınamamıştır. Türkiye 2003 yılından bu yana 6'sı tamamlanmış ve 2'si sürmekte olan toplam 8 OGSP harekât ve misyonuna katkıda bulunmuştur. Türkiye Bosna-Hersek'te devam etmekte olan EUFOR-ALTHEA misyonuna en çok katkı sağlayan ikinci ülke durumundadır. Türkiye-Kıbrıs Rum Kesimi ilişkileri de AB-NATO ilişkilerini olumsuz yönde etkilemeye devam etmektedir. 25 Mayıs 2010'da NATO Genel Sekreteri Rasmussen, AB-Türkiye güvenlik anlaşması ve EDA-Türkiye anlaşmaları için tarafları davet ederken, AB-NATO

tartışmaları için NATO'nun Rumlara masada yer vermesini yani üyeliğini tavsiye ediyordu⁶.

Avrupa Birliği'nin Yumuşak Güç Kullanımı

Avrupa Güvenlik Stratejisi (ESS⁷), 'devlet başarısızlığı'nı beş temel tehditten biri saymakta ve bu tür potansiyele sahip devletlere 'kırılgan devlet' adı verilmekte ve kırılgan devlete karşı ESS; "*diplomatik, politik ve askeri vasıtaların tamamının uyumlu ve etkili bir şekilde kullanılması*"nı öngörmektedir. Kırılgan devlet, halkının çoğunluğu için güvenlik, yönetim ve kamu hizmetleri gibi temel fonksiyonlarını yerine getiremeyen devlet olarak, tanımlanmaktadır. AB'ye göre kırılgan devletler 'iyi yönetilen devletler'e dönüştürülecektir⁸. Kırılgan ülkelere müdahalenin ekonomik boyutu, kalkınma konseptinin uygulanmasıdır. ECHO⁹, insani yardım ve fon desteği kapsamlı politikaların uygulanmasında önemli bir organdır ve AB dış politikasından bir ölçüde bağımsız tutulmaktadır. ECHO alan temsilcilerinin değerlendirmeleri AB ülke delegasyonları ile koordineli olarak hazırlanmaktadır. Ekonomi stratejisinin temelini de iyi performans karşılığı kalkınma yardımı oluşturmaktadır. AB'nin siyasi nüfuz vasıtalarının başında AB Özel Temsilcileri (EUSRs), özel haberciler, üçlü misyonlar, bakanlık toplantıları gelmektedir. Siyasi mesajlar gayri resmi olarak veya deklarasyonlar, müşterek faaliyet ve ortak pozisyon başlığı ile yayınlanmaktadır. Yöntem, hedef ülkenin durumuna, AB'nin çıkarlarına ve siyasi nüfuz için mevcut çerçeve yapılara göre değişmektedir.

Demokrasi geliştirme tüm AB politikalarının en geniş konsepti ve temel müdahale yöntemidir. AB tıpkı ABD gibi doğrudan demokrasi inşası faaliyetlerine girişmektedir¹⁰. ABD ile AB'nin yaptığı iş özünde aynı olmakla beraber; ABD kendine has bir özensizlik içinde açıkça bu işi yaparken, Avrupa Birliği'nin yöntemi, Avrupa burjuvazisinin yüzlerce yıllık deneyimine dayanan 'örtülü' bir yöntemdir¹¹. AB demokrasi geliştirme işlerinin en görünen yüzü ise çeşitli ülkelerdeki seçimlere destek olunması ve izlenmesidir. 1990'ların sonuna doğru AB tarafından diğer ülkelerde demokrasi geliştirme vasıtaları geliştirilmiştir. AB, seçilen ülkelerin demokratik reformlar yapması için ortaklık, ikna ve yerel sahiplenme yöntemlerinden birini kullanmaktadır. AB, politik yardım programları hukuk reformu ile ilişkilendirilir. Avrupa İnsan Hakları İnisyatifi (EIDHR¹²) kapsamındaki hukuk, insan hakları ve demokrasi reformları AGSP'nin güvenlik reformları ile birleştirilmektedir. Sivil toplum örgütleri ve bağımsız medyanın desteklenmesi için hemen her mali kaynak kullanılmaktadır. EIHDR ve Hızlı Reaksiyon Mekanizması (RRM¹³) AB hükümetlerinden onay almadan yeni sivil toplum, demokrasi, insan hakları ve çatışmayı önleme projelerine fon sağlamaktadır.

AB Delegasyonları içindeki Sivil Toplum Koordinatörleri (SCOs¹⁴), NGO ve iş dünyasına kaynak sağlayarak, faaliyetlerini ve atölye çalışmalarını destekleyerek,

⁶ Julian Hale: EU Struggles To Develop Its Own Defense Identity, Defense News, (7 June 2010).

⁷ ESS: European Security Strategy.

⁸ DFID: Why We Need to Work More Effectively in Fragile States, (January 2005), <http://www.dfid.gov.uk/pubs/files/fragilestatespaper.pdf>

⁹ ECHO: Directorate General for Humanitarian Aid.

¹⁰ Chalmers, Malcolm: Rescuing the State: Europe's Next Challenge, British Council, European Commission, Foreign Policy Centre, (2005).

¹¹ Ash, Timothy Garton: Regime Change by European Method, New York Times, (17 Sep, 2006).

¹² EIHDR: European Initiative on Democracy and Human Rights.

¹³ RRM: Rapid Reaction Mechanism.

¹⁴ SCOs: Civil Society Co-ordinators in EU Delegations.

yerel sivil toplum ve iş dünyası arasında kurulan ağları geliştirir. AB ile ilgili ülke arasındaki tüm bilgiler SCO ile paylaşılır ve bilgi akışına göre stratejiler gözden geçirilir. AB Komisyonu Ülke Strateji Kâğıdı ve diğer analizler Politika Planlama ve Erken İkaz Ünitesi (PPEWU¹⁵) ile tartışılır. Ülke izleme listelerindeki emareler (indicators) 6-12 ve 6-36 aylık periyotlara ayrılır. İzleme Listesi'nin bilgi kaynakları arasında Siyasi Ünite (siyasi istihbarat), EUMS (askeri istihbarat), CIVCOM (sivil toplum istihbaratı) ve CPU (DG Dev, ECHO ve DG Relex masalarından alınan ekonomik ve insani istihbarat) bulunmaktadır. Askeri ve sivil aktörlerin koordineli ve çok fonksiyonlu paketler dâhilinde kullanılması için müşterek stratejik planlama ve görevlerin tespiti, Sivil-Askeri Planlama Hücresi (CMPC¹⁶) tarafından disiplinler arası uzmanlar bir araya getirilerek yerine getirilir. AB müdahalesinin bir boyutu da hedef ülkede güvenlik sektörü reformuna (SSR¹⁷) başlanmasıdır.

Tablo 1: AB Mekanizmaları

Mekanizmalar	Süreçler	Vasıtalar
Politik; ODGS (CFSP)	* Siyasi Diyalog * Müşterek Faaliyetler * Ortak Pozisyonlar * Havuç-Sopa	* Özel Temsilciler * Özel Haberciler * Deklarasyonlar * Troyka Görevleri
Kriz Yönetimi; OGSP, ESS	* Sivillerin korunması * Önleyici strateji * Petersberg görevleri * İnsani Yardım * Güvenlik reformu	* RRF * AB Polisi * ECHO * EUMS * Sivil-Askeri Planlama Hücresi
Demokratikleştirme; EED, EIHDR, RRM	* İyi yönetim * Hukukun Üstünlüğü * Sivil toplum desteği * Medya desteği * NGO desteği * İnsan hakları	* Delegasyonlar * Sivil Toplum Koordinatörü * Alan temsilcileri ağı * NGO'lar * Sivil toplum, * Medya
Kalkınma; OECD Prensipleri, Ülke Stratejileri	* Bölgesel İşb. Anl. (PHARE, TACIS, MEDA, ALA vb.) * Kalkınma yardımı * Ekonomik Ortaklık Anlaşması * Ticari Anlaşmalar	* DG'ler (Dev, Relex, Trade) * EDF * IMF, * Dünya Bankası * BM Kalkınma Fonu * ODA

Kaynak: Sait Yılmaz, Güç ve Politika, ALFA Yayınları, (İstanbul, 2008), s.344.

2004 yılında Avrupa Komisyonu tarafından Avrupa Sivil Güvenlik Çerçevesi oluşturmak amacı ile Güvenlik Araştırma Programı (SRP¹⁸) başlatıldı. SRP, işi bu olmamasına rağmen Avrupa'nın edinmesi gereken kabiliyetler ve boşluklar üzerine çalıştı ama karşılık bulamadı. 2007'de kurulan Avrupa Yenilik Araştırma Forumu (ESRIF), bu görevi devraldı ve önceliğini tehlikede gördüğü Avrupa Birliği'ni oluşturan ülkelerin sosyal entegrasyonuna verdi¹⁹. ESS ise Avrupa ülkelerinin hiçbirinin önceliği olmadı ve başarılı bir uygulaması da görülmedi. ESS'ye uygun kabiliyet ve vasıtalar geliştirilemedi. Libya tecrübesi gösterdi ki ya Avrupalılar kendi güvenlik ve savunma yapısını kurup dünyanın sadece yumuşak güçle dönmediğini anlayacaklar ya da bu işin ne kadar pahalı ve zor olduğunu anlayarak bu işlerden vaz geçeceklerdir. AB klasik anlamda bir sert güç olmak yerine daha çok yumuşak gücü ile uluslararası bir

¹⁵ PPEWU: the Policy Planning and Early Warning Unit (PPEWU) for Council

¹⁶ CMPC: Civil-Military Planning Cell.

¹⁷ SSR: Security Sector Reform.

¹⁸ Security Research Programme

¹⁹ ESRIF Draft Final Report (2009), p.11.

aktör olma niyetindedir. Bu yüzden askeri gücü kadar jandarma ve polis gücüne de önem vermektedir. AB'nin yumuşak güç müdahaleleri genellikle 'havuç ve sopa' stratejisini öngördüğünden siyasi ve ekonomik vasıtaların karışımı ile uygulanır. Eğer havuçlar işe yaramaz ise AB'nin demokratik ve insani yüzü bir anda değişerek ekonomik yardımların iptali, siyasi izolasyon gibi yumuşak yaptırımlardan askeri müdahaleye kadar varan zorlayıcı yöntemler devreye girer.

Avrupa Birliği Dış Politika ve Güvenlik Yapılanmasında Son Değişiklikler

AB'nin ortak dış eylem politikasını koordine etmek üzere Brüksel'de kurduğu Avrupa Dış Eylem Hizmet Teşkilatı'nı (EEAS)²⁰ 1 Ocak 2011'de faaliyete geçti. EEAS'ın kurulması 2009 Lizbon Anlaşması çerçevesinde AB'yi sadece ekonomik değil, diplomatik olarak da etkin bir güç haline getirmek olarak ifade edilmektedir. EEAS'ın başkanı İngiliz Barones Ashton'ın resmi unvanı Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi oldu. Ashton, aynı zamanda AB'nin icra kolu olan Komisyon'un başkan yardımcısıdır. EEAS'ın yaklaşık 5.400 personel kadrosu vardır²¹. EEAS'ın yaklaşık 5.400 personel kadrosu vardır. EEAS politikası Fransız diplomat ve EEAS genel sekreteri Pierre Vimont tarafından yönetilmektedir. Bu teşkilat, AB'nin diğer ülkelerdeki 136 delegasyonunu bünyesinde toplamaktadır. Teşkilat, güvenlik ve savunma politikası kriz yönetim yapıları ile geleneksel diplomasi, kalkınma için danışmanlık ve finansal yardım yapılarını bir araya getirmektedir. Teşkilat bünyesinde; Avrupa Komisyonu, Avrupa Konseyi ve 27 üye ülkeden diplomatlar yer almaktadır²². Bu yapı ile ortak bir diplomatik kültür yaratarak, Avrupa Komisyonu'nun dış ilişkiler alanında faaliyetlerini yürütmek ve AB'nin dış ilişkilerinde uyum sağlamak amaçlanmaktadır.

Öte yandan AB, sahadaki güvenlik etkinliğini artırmak için AB Güvenlik Sektörü Reformu (SSR²³) adı ile bir kapasite havuzu kurdu. AB, son yıllarda Batı Balkanlardan Kongo'ya sözde güvenlik alanında bu ülkeleri desteklemek için çeşitli vasıtalar geliştirdi. OGSP kapsamında SSR görevleri olarak 2010 yılında Kongo'da polis ve savunma reformu ve Guyana'da güvenlik ve yargı reformu uygulandı. Bu reformlar sivil kontrol, demokratik normlar, iyi yönetim, şeffaflık, hukukun üstünlüğü, konulara bütünsel yaklaşım gibi kılıflar altında gönderilen uzmanlar vasıtası ile yapılmaktadır. SSR uzman havuzu 2008'de Fransa tarafından getirilmişti. Havuzda bulunan 104 uzman; siyasi ve stratejik analiz, savunma, istihbarat, adalet/hapishane, polis, sınır/gümrük, kamu finansı ve sivil toplum gibi konularda SSR desteği sağlamaktadır. Timler halinde görevlendirilen bu SSR uzmanları BM, AGİT ve Afrika Birliği yapıları altında da kullanılmaya çalışılmaktadır. Gerçek işleri gittikleri ülkede AB çıkarları çerçevesinde ülke inşası olan bu uzmanlar daha sonraki politikaları geliştirmek için bir araya gelmekte, atölye çalışmaları ile tecrübelerini birbirlerine aktarmaktadırlar. EEAS'ın kurulması ile bu havuz Kriz Yönetimi Planlama Direktörlüğü'nden (CMPD²⁴) EEAS'ın bünyesine katıldı.

Avrupa-Atlantik Güvenlik İnisiyatifi (EASI²⁵), 2009 yılında Carnegie Endowment for International Peace tarafından Rusya, Avrupa ve ABD'yi biraraya getirmek için oluşturuldu. EASI'ye göre; yeni güvenlik tehditleri başarısız devletler olarak adlandırılan, vatandaşlarını ve sınırlarını koruyamayan zayıf devletlerden

²⁰ European External Action Service.

²¹ EU Common Security and Defence Policy, CSDP: Newsletter Issue 11, Winter 2010/2011.

²² EU Common Security and Defence Policy, CSDP newsletter ISSUE 11 | Winter 2010/2011

²³ EU Security Sector Reform

²⁴ Crisis Management and Planning Directorate.

²⁵ The Euro-Atlantic Security Initiative.

kaynaklanmaktadır. Bu tehditlerle en iyi şekilde ancak ortaklaşa mücadele edilebilir²⁶. Avrupa Birliği, Beyaz Rusya ve son Arap hareketlerinde EIHDR'in merkezinde olduğu demokrasi geliştirme kurgusunun çok hantal olduğu sonucuna vardı ve ABD'deki NED benzeri Avrupa Demokrasi Vakfı'nı (EED²⁷) kurdu. AB'nin Barselona Süreci ve Akdeniz Politikası'nın da demokratik reformlar için gerekli finansal yardım bağının kurulamaması nedeni ile başarısız olduğu düşünülmektedir. EED; EIHDR, SAP ve ENP yerine ani krizler ve fırsatlar için hızlı ve esnek bir şekilde fon sağlama mekanizması sağlayacaktır. Daha önceki yıllarda Euro-NED kurulması fikri partilere dayalı fon sağlayan Alman vakıfları (stiftungen) tarafından engellenmişti²⁸. Catherine Ashton'a göre EED, Arap ülkelerinde kültürel olarak özümsemiş ve sürdürülebilir derin demokrasi geliştirecektir. Yeni dönemde teknik olarak bütün adaylar için tek bir model yerine her ülkeye ayrı ayrı siyasi ve ekonomik stratejiler uygulanacaktır.

OGSP'nin Bugünü

Avrupa Birliği, Afrika'ya barışı koruma ve Afganistan'a polis görevi gibi operasyonlar altında dünya genelinde askeri misyonlara katılsa da bir bütün olarak savunma yapısı ciddi zafiyetler içindedir. NATO'nun Afganistan'daki büyük ölçekli harekâtına AB ülkeleri mütevazı katkılar sağlayabilmiştir. NATO'nun odağında toprak savunması varken AB, ancak sivil görevler ve küçük barışı koruma misyonları yerine getirilebilmektedir. Avrupa aynı zamanda sivil ve askeri pek çok operasyonel kapasiteden yoksundur. Motor güçler olan Fransa, İngiltere, Almanya, İtalya, Hollanda halen asker ve sivil kapasitesini azaltmakla meşguldür. AB içinde sadece İngiltere, Fransa, İrlanda, İspanya ve Hollanda profesyonel orduya sahiptir. Avrupa ile ABD arasındaki kabiliyet katkı oranını birbirine yaklaştırmak için referans teşkil eden Prag Kabiliyet Yükümlülük Dokümanı ve NATO Müdahale Kuvveti için öngörülen kuvvet projeksiyonuna NATO üyesi Avrupalı ülkelerin katkısı hala arzu edilenin çok gerisindedir. Avrupalı ortakların pek çoğu ABD için altyapı ve gelişmişlik düzeyi olarak değerli birer stratejik ortak değildir.

Pek çok Avrupa ordusu savaşacak makine olmaktan ziyade şemalardan ibarettir. Olan sınırlı kabiliyetler de daha da erimektedir. Yeni AB üyesi ülkelerin yüksek yoğunluklu bir çatışma için kabiliyetleri çok sınırlıdır. AB içindeki pek çok ülkenin askeri gücü modası geçmiş ve yeni güvenlik ortamının gerektirdiği görevlere uygun olmayan teçhizatla donatılmıştır²⁹. Polonya ciddi modernizasyon faaliyetlerine ve Irak tecrübesine rağmen etkili bir çokuluslu harekât kabiliyeti için büyük yatırımlara ihtiyaç duymaktadır. Macaristan ve Slovakya ise büyük bir ordu için masraf yapmaktansa teritoryal savunmaya odaklanmaktadır. Hala zorunlu asker uygulaması yapan pek çok ülkenin silahlı kuvvetleri ise kolektif savunma veya zorlu barışı koruma görevlerine uygun değildir. Soğuk Savaş dönemi teşkilat ve anlayışına uygun orduların AB'nin etkili müdahale kabiliyetine çok kısıtlı katkı sağlayabileceği değerlendirilmektedir. Libya operasyonu Amerika olmaksızın lojistik, keşif, komuta ve kontrol, mühimmatı olmayan bir AB savunması olduğunu ortaya çıkardı. Kısaca AB üyeleri gerçekten ortak bir güvenlik ve savunma planı hayata geçirmek isteseler bile bunu yapacak güçte değiller.

²⁶ Sam Nunn, Wolfgang Ischinger, Igor Ivanov, Robert Legvold: Euro-Atlantic Security, (November 9, 2010).

²⁷ EED: European Endowment for Democracy.

²⁸ Democracy Digest: New Euro-Endowment for 'Deep Democracy, (June 6, 2011).

²⁹ Pilegaard, Jess: The ESDP and the Development of a Security Strategy for Europe, Edit. Jess Pilegaard, Danish Institute For International Studies, (Copenhagen, 2004), p.29.

En büyük problem ise motivasyon yani zaten yapma isteği olmamasıdır. Bugüne kadar 13 küçük ve sınırlı kapsamda güvenlik görevi yerine getirildi ama bunların hiçbiri AB'nin potansiyel, sorumluluk ve hevesleri ile uyumlu değildi. Avrupa Birliği'nin doğudaki komşularını entegre ederek demokrasi geliştirme gayretleri başarısızlığa uğramaktadır. Ukrayna'nın önceki başkanı Yulia Timoşenko'nun hapse girmesi bölgenin ikili yapısının bir göstergesidir. Ukrayna'dan sonra Gürcistan'daki seçimlerde de Rusya'nın adayının kazanması ile AB bir kale daha kaybetti. Doğu'da Beyaz Rusya, Moldova ve Ukrayna'da, Güneydoğu'da Ermenistan, Azerbaycan ve Gürcistan gibi ülkelerde AB'ye üyelik umudu olmaksızın, ortaklık için istenen reformları teşvik etmenin ve demokratik değişimin mümkün olmadığı görüldü³⁰. Beyaz Rusya, Moldova ve Ukrayna, suç, yoksulluk ve siyasi baskıların, Ermenistan, Azerbaycan ve Gürcistan ise çatışma ve felaketin kaynağı olmaya devam etmektedir. Arap Hareketleri, AB'nin 1960'lardan beri Ortadoğu ve Akdeniz ülkelerine yönelik uygulaya geldiği iyi komşuluk, ortaklık gibi stratejilerin hiçbir işe yaramadığını gösterdi.

AB'nin tek bir ses olduğunu söylemek de mümkün değildir. Fransa ve İngiltere, AB dışında işbirliklerini organize etmeyi tercih ederken, Almanlar güvenlik alanında işbirliği için AB'nin uygun bir yer olmadığını düşünmeye başladılar. Pasifist kültür nedeni ile küresel istikrara hitap edecek herhangi bir tedbir geliştirilememektedir. EDA boşta durmakta, AB-NATO kilitlenmesi bitecek gibi değildir. Avrupalı liderler ise bir şeyleri değiştirmeye niyetli değildir. En iyi durumda bile AB, ABD'deki gibi küresel olarak operasyonel kuvvet ve vasıtalara sahip olamayacak ve küresel çıkarlarını koruyamayacaktır. Ne de konvansiyonel kuvvetler gerektiğinde kendini koruyabilecektir. Amerika'nın nükleer şemsiyesi sadece dış güçlere karşı bir şantajdır. Avrupa hala Amerika'dan güvenlik ithal etmek zorundadır. Ancak, ABD'de de artık masrafı paylaşmak ve çok kutuplu hale gelen dünya ile baş edebilmek için yeni fikirler ve konseptler istemektedir. ABD, daha yalnız ve az müdahaleci olsa bile Atlantik'in öbür kıyısındaki Avrupa'nın istikrarından vaz geçemeyecektir. Buna hem büyük ekonomik çıkarları hem de Avrasya'da denge kurmak için ihtiyacı vardır. Özetle Avrupalılar OGSP'nin gereklerini yerine getirecek kabiliyete sahip olmadıkları gibi o kabiliyetlere sahip olmak hatta OGSP'nin hedeflerini başarmak istememektedirler. Avrupalılar AGSP olmadan ABD'ye bağlı olmalarına göre stratejilerini değiştirmek zorundalar³¹.

Avrupa Birliği Savunma Teşkilatı'nın (EDA) ana gündeminde paradan tasarruf etmek ve yeni programlara yatırım yapmak için teknoloji, eğitim ve lojistik alanlarında üye ülkeler arasındaki havuzu geliştirmektir. EDA'nın başarıları olarak Afganistan'da kullanılan patlayıcılara karşı teknolojiler ve altı ülkeli yeni deniz gözetleme sistemi gösterilmektedir. 2012 yılındaki çalışmaların ise Libya'dan alınan dersler kapsamında havada yakıt ikmali, ISTAR (istihbarat, gözetleme, heder belirleme ve keşif) ve duyarlı silahlara yoğunlaşması beklenmektedir³². EDA'nın önemli problemleri arasında AB bütçesi ile ülkelerin bütçesi arasında bir uyum yaratamamak başta gelmektedir. Bu para özellikle araştırma programları, uzay ve diğer önemli yatırımlar için gereklidir. Ülkeler kendi paralarını istedikleri gibi harcamak istemekte, EDA'nın ortak havuz için yönlendirmelerine pek kulak vermek istememektedirler. Yaklaşık 30

³⁰ Democracy Digest: EU's New Ostpolitik Isn't Working (October 25, 2011).

³¹ Jan Techau:: Forget CSDP, It's Time for Plan B, The European Council on Foreign Relations, (August 26, 2011).

³² Vago Muradian: Agency Profile, Claude-France Arnould: European Defence Agency, Defense News, (3 October 2011), <http://www.defensenews.com/story.php?i=7851162&c=FEA&s=INT>

milyon Avro (40 milyon dolar) bütçesi olan EDA'nın projelerinin toplam 300 milyon Avro değerinde olduğu bilinmektedir. EDA, pek çok kabiliyetli bilim adamına rağmen proje üretmekte ve bu projeleri hayata geçirmekte zorlanmaktadır. Önemli yeni projelere girmektense eksiklerini tamamlamayı düşünmektedir. Rafale ve Eurofighter gibi programlar üretim aşamasına gelmiş olmakla birlikte Avrupa savunma sanayiinde önemli ayrımlıklar olabilir. 2010 yılında İngiltere, EDA üyeliğini iki yıllığına gözden geçirme kararı aldı.

Libya Operasyonu ve Avrupa Ülkeleri

Dünyanın en zayıf ordularından birine NATO'nun yedi ay sürdürdüğü bu savaş sivilleri korumak adına yapıldı ama herkes açıkça biliyordu ki ittifak sivil savaşa bir tarafta katılmakta idi. Kosova'dan sonra Libya'da da "sivilleri korumak" yeni kurt kapanının adı oldu³³. NATO'nun güçlü ülkelerinin önemli bir kısmı harekâta katılmadı ya da İspanya ve Türkiye gibi ülkeler savaş uçağı vermedi. Sadece Danimarka ve Norveç hava hareketinde beklenenden fazla gayret gösterdi. Fransa, nükleer güçle çalışan uçak gemisini tamir için çekerken, İtalya ise para tasarruf etmek için gemisini çekti. 28 üye ülkenin sadece 8'i muharip unsur gönderirken onların çoğunun da mühimmatı yoktu ve ABD'den satın aldılar. Almanya, uçuşa yasak bölge uygulamasında yer almayı reddetti. Amerika, İngiltere ve Fransa'ya meydanı bırakıp arka koltuğu tercih etti. ABD, istihbarat, havadan yakıt ikmali ve daha isabetli bombardıman işlerine yardım etti. Özetle NATO hava gücü ve teknolojisi İngiliz, Fransız ve Katar'ın Libya topraklarındaki isyancıların içinde bulunan gizli eğitimcileri ile Kaddafi'nin çoğu paralı asker olan güçlerini yendiler. ABD Savunma Bakanı Panetta'ya göre Libya operasyonunda Batının şu askeri eksilikleri ortaya çıktı; hedef belirleme uzmanları, ikmal maddeleri ve mühimmat, en önemlisi ise büyük bir ittifakın çalışması için gerekli altyapı kabiliyetleri.

ABD, AB'nin halinden hiç de memnun değildir. Atlantik'in iki yakası arasında artan teknoloji ve kabiliyet açığı ise işbirliğini daha zor hale getirecektir. Avrupa daha fazla işbirliği ve uyum yerine şimdi bencillik, entrika, manipülasyon, tutulmayan vaatler, hırs uğruna büyük riskler ve küstah hakimiyet duygusu ile kendini göstermektedir³⁴. Avrupa'daki bu yeni kültür Afganistan ve Irak'tan başlayarak son operasyonlarda edindiği tecrübeler neticesi ABD ile işbirliğine de artık iyi gözle bakmamaktadır. Avrupasız bir savunma ise ABD için kapatılamayacak bir açıktır. Bu yüzden ABD, 2010'da yazdığı stratejisini yeniden yazmaktadır. Şubat 2011'deki Münih Güvenlik Konferansı'nda NATO Genel Sekreteri Anders Fogh Rasmussen sadece son iki yılda Avrupa savunma harcamalarının 45 milyar dolar azaldığını ve bunun Almanya'nın toplam savunma bütçesine eşit olduğunu söyledi. Sadece Fransa, İngiltere ve Yunanistan (şimdi bu bütçeyi karşılayamaz) GDP'nin %2'sini savunmaya harcarken artık İngiltere de keskin bir indirim yapmaktadır³⁵. Rasmussen, bu durumun devam etmesinin bölünmüş Avrupa riskini ortaya çıkaracağını ve ABD ile olan uçurumun daha da artacağını söyledi. Çin'in yükselmesi karşısında ABD'nin sabırlı olamayacağını söyleyen Rasmussen, eğer Avrupa küresel güvenliğe uygun katkı sağlayamayacaksa, ABD'nin daha sağlam savunma ortaklarını arayabileceğini açıkladı.

Libya müdahalesi Avrupalıların liderliğinde yapılmış olmasına ve bu savaşta NATO ile Avrupa arasındaki işbirliğine atıf yapılmış olsa da Avrupa Birliği bu savaşta

³³ Steven Erlanger: What the War in Libya Tells Europe, Strategic Europe, (September 21, 2011).

³⁴ Robert Haddick: This Week at War: Europe Powers Down, Foreign Policy, (November 4, 2011).

³⁵ Steven Erlanger: What the War in Libya Tells Europe, Strategic Europe, (September 21, 2011).

hiçbir rol oynamadı. Dahası Avrupa gibi kendisi de büyük bütçe sıkıntısı içinde olan ve savunma harcamalarında kısıtlamaya giden ABD, bundan sonra da arka koltukta oturmaya ve masrafları paylaşmaya devam etmek isteyecektir. Fransa ve İngiltere bu tür müdahalelere devam etmek istiyorlarsa diğer alanlardan kısmak zorunda kalacaklardır. Özetle ufukta Afganistan türü bir müdahale yoktur. Libya, NATO'nun geleceği için kötü bir model olmuştur; iç koalisyonların istekliliğine karşın ülkelerin çoğunun katılmadığı, mühimmatın bulunmadığı ve belirtilen siyasi amaçlara uygun yeterli vasıta ve hedeflerin olmadığı bir tecrübe oldu. Avrupa giderek solarken ittifak da artarak "anlamsız" hale gelmektedir. Yeni Libya'da Avrupa ekonomik olarak kazanırken siyasi olarak kaybedecek gibi gözükmektedir. Libya ayaklanmasından önce İtalya ve Fransa ülke petrolünün %80'ini almakta idi³⁶. Avrupalılar Libya'yı yeniden inşa edemezler ise 200-300.000 göçmen gelmesinden endişe etmektedirler. Bu durum Avrupa'daki aşırı sağ partileri daha da güçlendirebilir. Arap Baharı'nın başlamasından beri İtalya'ya Kuzey Afrika'dan 50.000'e yakın göçmen geldi.

AB'nin Üç Büyükleri; İngiltere, Fransa ve Almanya

İngiltere, karşılaştığı yeni güvenlik sorunları ile baş edebilmek için bir Ulusal Güvenlik Konseyi kurdu ve yeni Stratejik Savunma ve Güvenlik Gözden Geçirme dokümanını hazırlamakla görevlendirdi. Yeni güvenlik yaklaşımının odağında uzun vadeli İngiliz çıkarlarının sağlanması sorumluluğu bulunmaktadır³⁷. İngiliz siyasetinin güncel tartışma alanlarını GDP'nin %13'üne varan bütçe açığı ve bunun sonucu harcamalarda yapılacak kesintiler ile Avrupa'da İngiltere'nin rolü ve AB içinde İngiltere'nin konumu oluşturmaktadır. Her iki ana konuda ABD ile ilişkileri yakından ilgilendirmektedir. Öngörülen azalmalara rağmen İngiltere, 2015 yılına kadar NATO'nun %2 hedefinin üzerinde kalacaktır. Özellikle deniz ve hava kuvvetlerinde indirimle gidilecek, sonra sıra istihbarat, özel kuvvetler ve deniz nükleer caydırıcı gücüne gelecektir. Kara Kuvvetleri'nde İngilizlerin elinde kendi kendine yeterli ve dünyanın her yerinde kullanılacak bir tugay olacaktır. Hava Kuvvetleri Harriers gibi eski uçaklarını süratle elden çıkararak yerini JSF gibi yenileri ile dolduracaktır. Deniz Kuvvetleri, 2020'ye kadar JSF (F-35) uçakları ile kullanabileceği iki yeni uçak gemisi edinmeyi planlamaktadır.

Fransa savunması büyük bir kaos içinde hatta son 40 yılın en büyük krizi içindedir. Savunma Bakanlığı 2010-2013 dönemi içinde savunma bütçesinde 3.6 milyar euro (2.2 milyar dolar) indirim yaptı. Yeni konseptin güç projeksiyonu; "kriz halkası" prensibine göre Akdeniz'den, Arap Körfezi ve Ortadoğu sonra Hint Okyanusu'ndan Orta Asya'ya açılmaktadır. Savunma Bakanlığı, 2010-2016 arasında 54.000 personel indirimine gitmekte, bunun 15.000'i özel sektöre devredilmektedir. Yeni teşkilatlanmada lojistik ve hizmet desteği için coğrafi odaklanma önemli hale gelmektedir. Her bölge için etkin şekilde yönetilecek havuzların olduğu bir Savunma Üssü konsepti üzerinde çalışılmaktadır³⁸. Fransa canı sıkıldıkça Afrika'ya operasyon düzenlemekte, bu işte İngiltere ile ortaklığından memnuniyetini ifade etmektedir. 2011 yılı baharında Fildişi Sahili Eski Başkanı Laurent Gbagbo'nun peşine düşen Fransızlar, sözde BM Fildişi Sahili barışı koruma birliğini desteklemektedirler. Operasyonu başlatan ise BM Genel Sekreteri Ban Ki Moon'un Sarkozy'ye bir mektup

³⁶ Heather A. Conley: Leading from the Front: Europe and the New Libya, Uttara Dukkupati, Center for Strategic and International Studies, (Sep 1, 2011).

³⁷ Robin Niblett: Who does UK National Strategy - Public Administration Committee, (September, 2010).

³⁸ Pierre Tran: Slimmer, More Efficient, Transformation Cuts Staff, Reorganizes Bases, Combines Maintenance, Defense News, (18 October 2010).

yazıp bölgeyi tarafsız hale getirmesi için yardım istemesi imiş. Bu arada Afrika'ya iyice yayılmaya çalışan Fransızlar Çad, Gabon, Senegal, Guyana gibi ülkelere de uçak ve gemilerini sokarak stratejik derinlik sağladıklarını söylemektedir³⁹. Uzun zamandır düşük bir hızla büyüyen orta ölçekli ekonomisinin çok üstünde bir savunma kabiliyeti bulunduran Fransa, finansal gerçekleri göze almadan politik heveslerle çok geniş kabiliyetler tuttular. Geline aşamada Fransa'nın küresel sistemde ne kadar etkin bir oyuncu olarak kalacağından gözden geçirilmesi beklenmektedir.

Alman Silahlı Kuvvetleri, 31 askeri üssü kapatma, 33 tanesinde personel sayısını 15'in altına düşürme kararı aldı. Personel sayısı 15'in altında olanlar artık askeri üs sayılmayacağından toplam 328 olan üs sayısı 264'e düşmüş olacaktır. Bu karar 26 Ekim 2011'de Berlin'deki basın toplantısında Savunma Bakanı Thomas de Maizière tarafından açıklandı⁴⁰. Savunma Bakanlığı, silahlı kuvvetlerin tank, uçak, gemi ve diğer ana teçhizatından indirime gitmeyi öngören yeni bir teşkilat yapısı geliştirdi. Yeni teşkilata göre Kara, Deniz, Hava Kuvvetleri Kurmay Başkanlıkları ile Müşterek Destek Hizmetleri ve Merkezi Sağlık Hizmeti bakanlığa bağlı daireler olmak yerine bağımsız komutanlıklara dönüştürülecektir. Yeni yapıda başkanlar Bonn, Berlin, Koblenz, Rostock ve and Straußberg'de konuşlanacaktır. Kapanan üsler 16 Alman eyaletinden 10'unu etkileyecektir. Söz konusu planın 2017'e kadar tamamlanması öngörülmüştür. Almanya bazı savunma programlarında önemli kesintiler peşindedir. Kesinti düşünülen 20 büyük program arasında Typhoon savaş uçağı, Tiger taarruz helikopterleri, NH90 ulaştırma uçakları, Puma zırhlı araçları ve Euro Hawk insansız gözetleme uçağı bulunmaktadır. Hâlihazırdaki 206.000 kişilik Alman Silahlı Kuvvetleri 2017'e kadar 170.000 kişiye düşürülecektir. Sivil personel miktarı ise 68.000'den 55.000'e azaltılacaktır⁴¹. Ayrılanlara 100.000 euro'ya kadar tazminat ödenecek, 50 yaşın üzerindeki için ise tam emeklilik maaşı ile teşvik uygulanacaktır.

Sonuç

Coğrafi bir bölge olarak Avrupa, daha dar anlamda AB, kaçınılmaz olarak düşüş süreci içindedir. 1940'lara kadar dünyanın hep tepesinde olma imtiyazına sahip olan Avrupalılar, dünya ve kendileri hakkında stratejik düşünme bakımından tembel kaldılar. AB, henüz yeni güvenlik ortamına uygun bir savunma doktrini ve kendi değerleri ve çıkarlarına göre kendine bir dünya rolü belirleyememiştir. Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası, bugün için ne yeterli bir altyapıya, ne de uzun vadeli bir konsepte sahiptir. Bunun nedeni, AB ülkelerinin kısıtlı kaynaklarının ancak sınırlı bir uluslararası kuvvet projeksiyonuna imkân vermesi ve küresel bir gündem yerine bazı ülkelerin kısa vadeli öngörülerine dayanıyor olmasıdır. OGSP'nin en büyük eksiği gerçek bir genel stratejik çerçevesinin olmamasıdır. Bunun temelinde üye ülkeler arasında eski kolektif savunma anlayışı (pasif reaksiyon) yerine kolektif güvenliğin (pro-aktif) esasını teşkil edecek güvenlik hedefleri konusunda politik konsensüse varma zorluğu yatmaktadır. Önümüzdeki 20 yıl ABD daha çok Çin, Hindistan, Japonya, Kore gibi ülkelere yani Asya'ya odaklanacağından Avrupa halen pek çok barış operasyonu düzenlediği Balkanlar, Kafkasya, Ortadoğu ve Afrika ülkelerine odaklanabilir. Üstelik Irak ve Afganistan gibi operasyonlar uluslararası askeri müdahalelerin prestijini oldukça sarstığından artık pek çok Avrupa ülkesi

³⁹ Pierre Tran: French 'Purple' Operations Paid Dividends in Ivory Coast, (9 May 2011).

⁴⁰ Albrecht Müller: Bundeswehr To Close 31 Major Bases, Defense News, (27 Oct 2011).

⁴¹ Albert Müller: Letter Leaks Potential German Defense Cuts, Defense News, (19 Oct 2011).

amacın ve stratejinin belli olmadığı operasyonlarda ABD'nin arkasına takılmak istememektedir.

Son iki yıldır, Avrupa Birliği'nin güvenlik gündeminin yarısını Avrupa'daki finansal kriz kapsamaktadır. Çünkü bu kriz çatışma ve savaşlardan daha çok tüm Avrupa'nın sosyal yapısını tehdit eder niteliktedir. Avrupa Merkez Bankası'nın finansal stratejisi şu an AB'nin en önemli güvenlik stratejisidir. AB'deki finansal kriz ekonomik ve sosyal krize dönüştü, örneğin İspanya'da işsizlik %20'nin üstüne çıktı. Avrupa'daki ekonomik kriz, savunma bütçelerinin küçülmesine, asker personel sayısının azalmasına, NATO'nun uzun zamandır devam eden dönüşüm gayretlerine ve Afganistan'da rotasyonun devamına darbe vurdu. Savunma teçhizatı ve modernizasyonda yapılan bütçe indirimleri, Libya operasyonunda bile sorunlu olan hava ve deniz operasyonlarına etki etti. Bu şekilde devam ederse NATO daha az ve daha eski uçaklarla harekât yapacaktır. Savunma alanında çare olarak kabiliyet havuzları oluşturulması ve ülkelere belirli uzmanlıklar verilerek tasarruf edilmesi düşünülmektedir. Ancak, ülkelerin daha çok komşuları ile işbirliğine gitme merakı "daha az Avrupalılaştırma, daha çok bölgeselleştirme" olgusunu ortaya çıkardı. İngiltere ve Fransa doğal olarak bir platform oluştururken, Çekler Slovaklar ile, İskandinav ülkeleri de kendi aralarında dayanışmaktadır. Fransa ve İngiltere en fazla savunma harcamaları yapmalarına rağmen İngiltere EDA içinde meydanı Fransa'ya bıraktı hatta EDA'dan çekilmeyi bile konuşmaktadır. Pek çok Avrupalı artık kendini askeri bir tehdit altında görmezken ve ekonomik kriz içinde iken savunma için tasarrufta bulunmak istememektedir. Kamuoyunda barışı koruma operasyonlarına olan ilgisizlik nedeni ile gelecek yıllarda Avrupa hükümetlerinin savunmaya daha da az para ayırabilecekleri, bu paranın dış operasyonlar yerine daha çok milli ya da anavatan savunma ihtiyaçlarına gideceği düşünülmektedir. Bu nedenle, NATO ve AB bir araya gelerek Avrupa savunma politikasını gözden geçirmek zorundadır.

KAYNAKÇA

CONLEY, Heather A.: Leading from the Front: Europe and the New Libya, Uttara Dukkupati, Center for Strategic and International Studies, (Sep 1, 2011).

Democracy Digest: New Euro-Endowment for 'Deep Democracy, (June 6, 2011).

Democracy Digest: EU's New Ostpolitik Isn't Working (October 25, 2011).

DFID: Why We Need to Work More Effectively in Fragile States, (January 2005), <http://www.dfid.gov.uk/pubs/files/fragilestatespaper.pdf>

ERLANGER, Steven: What the War in Libya Tells Europe, Strategic Europe, (September 21, 2011).

EU Common Security and Defence Policy, CSDP: Newsletter Issue 11, Winter 2010/2011.

GARTON, Ash, Timothy: Regime Change by European Method, New York Times, (17 Sep, 2006).

HADDICK, Robert: This Week at War: Europe Powers Down, Foreign Policy, (November 4, 2011).

HALE, Julian: EU Struggles To Develop Its Own Defense Identity, Defense News, (7 June 2010).

HALMERS, Malcolm: Rescuing the State: Europe's Next Challenge, British Council, European Commission, Foreign Policy Centre, (2005).

JESS, Pilegaard: The ESDP and the Development of a Security Strategy for Europe, Edit. Jess Pilegaard, Danish Institute For International Studies, (Copenhagen, 2004).

KRISTIN, Archick – GALLIS, Paul: NATO and the European Union, CRS Report for Congress, (May 12, 2005).

MULLER, Albert: Letter Leaks Potential German Defense Cuts, Defense News, (19 Oct 2011).

MULLER, Albrecht: Bundeswehr To Close 31 Major Bases, Defense News, (27 Oct 2011).

MURADIAN, Vago: Agency Profile, Claude-France Arnould: European Defence Agency, Defense News, (3 October 2011), <http://www.defensenews.com/story.php?i=7851162&c=FEA&s=INT>

NATO Communiqué; (April 24, 1999).

NIBLETT, Robin: Who does UK National Strategy - Public Administration Committee, (September, 2010).

NUNN, Sam: Wolfgang Ischinger, Igor Ivanov, Robert Legvold: Euro-Atlantic Security, (November 9, 2010).

TECHAU, Jan: Forget CSDP, It's Time for Plan B, The European Council on Foreign Relations, (August 26, 2011).

TRAN, Pierre: Slimmer, More Efficient, Transformation Cuts Staff, Reorganizes Bases, Combines Maintenance, Defense News, (18 October 2010).

TRAN, Pierre Tran: French 'Purple' Operations Paid Dividends in Ivory Coast, (9 May 2011).

YILMAZ, Sait: Güç ve Politika, ALFA Yayınları, (İstanbul, 2008).